

Katarzyna Trybała-Zawiślak*

Studia muzeologiczne na Uniwersytecie Rzeszowskim – próba odpowiedzi na zapotrzebowanie muzeów XXI wieku

Museum studies at the University of Rzeszów – an attempt to meet the need for museums of the 21st century

The article presents the main goals and assumptions involving the initiative to create a course of museum studies at the University of Rzeszów and its curriculum has been also briefly described. It was pointed out that museum studies with a specialization focused on museum education and obtaining a master's degree in this field are, so far, the only ones in Poland. Moreover, the most important scientific, organizational and didactic achievements have been described, as well as the possibilities for further development of this field of study.

KEY WORDS: museology, museum education, education and didactics in museum studies, research in the field of museology, organizational activity in the field of museology

Submission: 08.08.2017; acceptance: 21.12.2017

W 2014 roku w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego uruchomiony został nowy kierunek studiów – Muzeologia. Jednym ze sformułowań zawartych w misji Uniwersytetu Rzeszowskiego jest kształcenie studentów dla potrzeb kultury. W praktyce, odpowiedzią na tę ideę jest strategia uwzględniona w Uchwale nr 123/05/2013, uwzględniająca uruchamianie nowych kierunków, w tym w nowych obszarach i specjalnościach, ponieważ Uniwersytet Rzeszowski chce pozostać wierny idei uniwersytetu otwartego, którego siłą jest różnorodność. Kierunek Muzeologia odpowiada właśnie temu zadaniu, zwłaszcza, że Uniwersytet Rzeszowski jest instytucją wytyczającą kierunki rozwoju w wielu obszarach i dziedzinach nauki, a także jest instytucją kulturotwórczą. Powołanie nowego kierunku studiów, w założeniu miało więc odpowiadać przedstawionej wizji Uniwersytetu. Co istotne, od początku zaproponowano kandydatom studia o profilu praktycznym i naukę w pełnym cyklu kształcenia, tzn. zarówno na I (licencjackim), jak i na II (magisterskim) stopniu studiów. W 2017 roku zakończony został pierwszy pełny cykl kształcenia, co oznacza, że odbyły się pierwsze obrony prac licencjackich (prace magisterskie obronione zostały rok wcześniej, po ukończeniu przez absolwentów 2-letnich studiów magisterskich w 2016 roku). Wydaje się więc, że jest to dobra okazja do tego, aby dokonać pewnych podsumowań czy też bliżej scharakteryzować studia muzeologiczne prowadzone w Uniwersytecie Rzeszowskim.

W przypadku studiów I stopnia, program został skonstruowany tak, aby miały one profil ogólnomuzealny i kształciły tzw. średni personel muzealny, przygotowany do pełnienia różnych obowiązków, zarówno związanych z gromadzeniem

i przechowywaniem oraz katalogowaniem zbiorów, jak i pełnieniem pomocniczych ról w przygotowywaniu ekspozycji czy programów edukacyjnych. Zwłaszcza ten ostatni aspekt jest szczególnie mocno akcentowany w programie studiów II stopnia, na których kształcenie odbywa się w ramach specjalności edukacyjnej, zaś absolwenci uzyskują tytuł edukatora muzealnego. Aby tak się jednak stało, musi zostać spełnionych szereg różnorodnych warunków. Po pierwsze, studia muzeologiczne (zarówno I, jak i II stopnia) są studiami o profilu praktycznym. Biorąc pod uwagę specyfikę kierunku, trudno wyobrazić sobie inną ścieżkę dydaktyczną. Wymaga to oczywiście ścisłej współpracy ze środowiskiem muzealników, dlatego zanim jeszcze rozpoczęła się pierwsza rekrutacja, władze Uniwersytetu Rzeszowskiego podpisały stosowne porozumienia z kilkoma instytucjami. W pierwszej kolejności były to: Muzeum Okręgowe w Rzeszowie, Muzeum Zamek w Łańcucie, Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku oraz Muzeum Regionalne w Stalowej Woli. W kolejnym etapie, do grona tego dołączyły Muzeum Regionalne w Dębicy oraz Muzeum Dobranocek w Rzeszowie. Przedmiotem porozumienia są nie tylko zasady współpracy na polu dydaktyki czy edukacji muzealnej, ale również wspólnego prowadzenia badań naukowych. Co ważne, wspomniane muzea traktowane są jako partnerzy w realizowaniu programów nauczania i mają wpływ na ich kształt. W prowadzenie zajęć zaangażowani są pracownicy tychże muzeów, a praktyki muzealne oraz spora część zajęć odbywają się w różnych obiektach i pomieszczeniach muzealnych. W tym miejscu, należą się słowa wdzięczności dla wszystkich kierujących wspomnianymi placówkami, którzy zawsze z życzliwością

* Instytut Archeologii URz, ul. Moniuszki 10, 35-015 Rzeszów; e-mail: katarzyna.trybala@archeologia.rzeszow.pl

Ryc. 1. Warsztaty „Spotkania z archeologią” – wykład dr. Leszka Gardeli (fot. K. Karpińska)

Abb. 1. Workshop „Treffen mit Archäologie” – Vortrag von Dr. Leszek Gardela (Fot. K. Karpińska)

podchodzą do wszelkich inicjatyw podejmowanych przez nauczycieli akademickich oraz słowa uznania dla pracowników angażujących się w prowadzenie zajęć ze studentami Muzeologii. Nieformalną współpracę podjęto również z Narodowym Instytutem Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Podczas inauguracji zorganizowanej dla pierwszych studentów Muzeologii, rozpoczynających naukę w 2014 r. wykład wygłosił dyrektor tegoż Instytutu, dr hab. Piotr Majewski, prof. UKSW, który gościł również na seminarium naukowym zorganizowanym na zakończenie projektu dotyczącego badań nad muzeami podkarpackimi i przeobrażeniami instytucji kultury województwa podkarpackiego w latach 2004–2014.

W ramach specjalności edukacyjnej, studenci zobowiązani są również do odbycia obowiązkowej praktyki pedagogicznej, która realizowana jest w wybranych placówkach oświatowych w wymiarze 150 godzin. Są to zarówno szkoły podstawowe, jak i gimnazja (do momentu ich funkcjonowania), a także szkoły średnie, młodzieżowe domy kultury, a nawet pogotowia opiekuńcze. Jak dotąd, nasi absolwenci odwiedzili wszystkie, spośród wymienionych, placówki, w których zarówno hospitowali, jak i samodzielnie prowadzili zajęcia z dziećmi i młodzieżą. Każdorazowo, mają również obowiązek sporządzenia odpowiedniej dokumentacji z przebiegu praktyk (dziennik praktyk, konspekty zajęć). Podobnie zresztą jest w przypadku praktyk muzealnych, które prowadzone są od 2014 roku na studiach I stopnia, a od roku 2017 również na studiach II stopnia, jako uzupełnienie wspomnianych praktyk pedagogicznych. War-

to podkreślić, że dwustopniowe studia muzeologiczne prowadzone są tylko na Uniwersytecie Rzeszowskim, w tym – studia II stopnia o tak ukształtowanym profilu, tzn. nastawione na zdobycie specjalności edukatora muzealnego, są pierwszymi i jedynymi na terenie naszego kraju¹.

W ramach programów kształcenia, studenci studiów I stopnia realizują przedmioty z wstępu do etnologii, archeologii, historii sztuki i muzealnictwa historycznego. Poznają również historię muzealnictwa i kolekcjonerstwa na tle europejskim oraz szereg zagadnień z dziedziny antropologii kultury, numizmatyki starożytnej i średniowiecznej, kultury materialnej czasów nowożytnych, konserwacji zabytków, nauk pomocniczych historii, popularyzacji dóbr kultury oraz wystawiennictwa i edukacji muzealnej. W programie znajdują się również przedmioty dotyczące inwentaryzacji i dokumentacji muzealnej, cyfryzacji zbiorów, systemów zarządzania informacją w muzeach oraz formalno-prawnych podstaw funkcjonowania muzeów. Studia II stopnia, jak już wspomniano, nastawione są przede wszystkim na kształcenie w ramach modułu edukacyjnego. Tu studenci zapoznają się z podstawami psychologii, pedagogiki, dydaktyki, komunikacji interpersonalnej i metodyki edukacji muzealnej. Odbywają także zajęcia z emisji głosu oraz projektowania i organizacji wystaw. Nie mniej istotnym elementem programu

¹ Źródło: <http://nimoz.pl/pl/bazy-danych/wykaz-studiow-zakresu-muzealnictwa-i-ochrony-zbiorow-20172018/wykaz-studiow-z-zakresu-muzealnictwa-i-ochrony-zbiorow-20162017-pdf>

Ryc. 2. Warsztaty „Spotkania z archeologią” – zajęcia z grupami rekonstrukcyjnymi (fot. K. Karpińska)

Abb. 2. Workshop „Treffen mit Archäologie” – Workshop für die historischen Darstellungsgruppen (Fot. K. Karpińska)

jest blok przedmiotów dotyczących edukacji w muzeach różnych typów (archeologicznych, etnograficznych, historycznych i artystycznych). Uzupełnieniem programu są treści tematycznie związane z ekonomią muzeów, marketingiem i strategiami PR czy zarządzaniem kolekcją i muzeum. Informacje pozyskiwane ze środowisk muzealnych wyraźnie wskazują na możliwość zatrudniania tak wykształconych absolwentów w placówkach muzealnych i im pokrewnych. Wielu dyrektorów muzeów współpracujących z Uniwersytetem Rzeszowskim deklaruje chęć dalszej współpracy z absolwentami w ramach staży lub umów o pracę. Niestety, kondycja finansowa muzeów nie zawsze pozwala na podjęcie takich inicjatyw – tu wypada tylko wyrazić nadzieję na poprawę tej sytuacji. Nie ulega wątpliwości, że nic nie zastąpi doświadczenia i umiejętności praktycznych zdobywanych latami przez w pełni wykwalifikowanych pracowników muzeów, jednakże studia muzeologiczne można z pewnością traktować jako solidną bazę i dobry punkt wyjścia do zdobywania doświadczeń zawodowych.

Można również zadać pytanie, dlaczego studia muzeologiczne utworzono w Instytucie Archeologii? Odpowiedzi może być co najmniej kilka. Po pierwsze, wielu pracowników Instytutu Archeologii ma bardzo znaczące doświadczenie muzealne, w tym legitymuje się tytułami kustoszy dyplomowanych, a w swoich badaniach naukowych podejmuje również szeroko pojęte problemy muzealnictwa. To właśnie z tego środowiska wyszedł pierwszy podręcznik muzealnictwa i konserwatorstwa archeologicznego, będący dla studentów swoistym przewod-

nikiem po tej niełatwej problematyce (por. S. Czopek 1999). Jeszcze zanim utworzono kierunek Muzeologia, pracownicy Instytutu uczestniczyli w wielu przedsięwzięciach muzealnych, łącząc studia z dziedziny archeologii z wystawiennictwem i popularyzacją (wystawa „Autostradą w przeszłość” w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie w 2011 roku i wydany do niej obszerny i pięknie ilustrowany katalog – por. S. Czopek (red.) 2011). W 2010 roku w ramach realizacji projektu „Budowa potencjału dydaktycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego na poziomie europejskim” (finansowanego z unijnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki) zorganizowano kurs z zakresu muzealnictwa przeznaczony dla pracowników muzeów. Opracowano program zajęć i wydano materiały szkoleniowe (por. S. Czopek, M. Rybicka 2010). Członkowie Koła Naukowego Studentów Archeologii byli pomysłodawcami i współorganizatorami zajęć warsztatowych dla dzieci oraz seminariów organizowanych z okazji Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków, poświęconych szeroko pojętej ochronie zabytków i dziedzictwa kulturowego, na które zapraszano różnych gości i specjalistów wielu dziedzin, a także przedstawicieli służb mundurowych odpowiedzialnych za walkę z przestępczością w tym sektorze. Przedsięwzięcia te cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem, nie tylko ze strony studentów, ale również pracowników Instytutu i wielu osób z zewnątrz. Ponadto, jednym z ważniejszych przedmiotów prowadzonych na kierunku Archeologia, już od samego początku jego funkcjonowania, było „Muzealnictwo i ochrona zabytków”. Wśród omawianych

Ryc. 3. Mini-ekspozycje przygotowane przez studentów Muzeologii w ramach ćwiczeń z wystawiennictwa – na ścianach widoczne fragmenty wystawy planszowej, poniżej część ekspozycji papierowych rzeźb (fot. T. Tokarczyk)

Abb. 3. Mini-Ausstellung, die von den Studenten der Museumswissenschaft im Rahmen der Lehrveranstaltung „Ausstellungsorganisation“ vorbereitet wurde – an den Wänden sind Fragmente einer Ausstellung in Form von Schautafeln sichtbar, darunter die Sammlung der Papierskulpturen (Fot. T. Tokarczyk)

treści programowych znajdują się kwestie teoretyczne, związane z międzynarodowymi i krajowymi aktami prawnymi, organizacją konserwatorstwa archeologicznego, funkcjonowaniem muzeów czy ochroną archeologicznego dziedzictwa kulturowego. Nie mniej istotnym aspektem zajęć są również działania praktyczne dotyczące poznawania dokumentacji muzealnej i konserwatorskiej, a także wizyty w wybranych placówkach ze szczególnym uwzględnieniem analizy problematyki związanej z wystawiennictwem muzealnym. Można zatem powiedzieć, że niejako „naturalną” konsekwencją tych działań było utworzenie kierunku studiów, który z jednej strony ma za zadanie edukować przyszłych specjalistów z zakresu muzealnictwa, z drugiej zaś – odpowiadać na zapotrzebowanie nowoczesnych muzeów, nastawionych na szeroko pojętą działalność edukacyjną, a przy tym otwartych na oczekiwania społeczeństwa, przyjaznych i kreatywnych. Co istotne, studia muzeologiczne, zwłaszcza magisterskie, dedykowane są dla studentów różnych kierunków, nie tylko humanistycznych. Mogą się w nich odnaleźć także absolwenci kierunków mieszczących się w obszarze nauk społecznych, a nawet ścisłych. Istnieje bowiem wiele muzeów o zróżnicowanych profilach lub instytucji pokrewnych (parków edukacyjnych czy skansenów lub centrów nauki) oraz wiele innych instytucji kultury, w których profesjonalnie przygotowane i szeroko rozumiane działania edukacyjne są priorytetowym aspektem działalności.

Wspomniane przedsięwzięcia i akcje organizowane w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego są w dalszym ciągu kontynuowane, obecnie już z zaangażowaniem studentów Muzeologii. Wśród najważniejszych należy wymienić:

1. Warsztaty dla młodzieży pn. „Spotkania z Archeologią” (ryc. 1–2) zorganizowane w marcu 2015 roku, z lekcjami tematycznymi, z udziałem grup rekonstrukcyjnych prezentujących różne rodzaje pradziejowej oraz średniowiecznej wytwórczości i rzemiosła, quizem wiedzy archeologicznej zakończonym rozdaniem nagród dla zwycięzców. Pomysłodawcą i realizatorem całego przedsięwzięcia był dr Leszek Gardeła, archeolog prowadzący wiele zajęć ze studentami Muzeologii. Co istotne, warsztaty zorganizowane zostały właśnie w ramach modułu przedmiotów edukacyjnych prowadzonych na kierunku Muzeologia.
2. Mini-ekspozycje zorganizowane w Bibliotece Instytutu Archeologii przez studentów Muzeologii w ramach ćwiczeń z wystawiennictwa (ryc. 3–4), częściowo prowadzonych również przez dr. Leszka Gardełę. Studenci sami wybierali temat wystawy i dobierali ekspozyty, oprowadzali po ekspozycji, pełniąc rolę przewodników i uzasadniali wybór tematyki.
3. Organizacja wystawy w rzeszowskiej podziemnej trasie turystycznej w trakcie Nocy Muzeów, w maju 2017 roku (ryc. 5–6). Ekspozycja miała charakter dwuczęściowy. W pierwszej kolejności, dotyczyła zabytków pozyskanych podczas ar-

Ryc. 4. Mini-ekspozycje przygotowane przez studentów Muzeologii w ramach ćwiczeń z wystawiennictwa – fragment ekspozycji flakoników do perfum (fot. T. Tokarczyk)

Abb. 4. Mini-Ausstellung, die von den Studenten der Museumswissenschaft im Rahmen der Lehrveranstaltung „Ausstellungsorganisation“ vorbereitet wurde – Teil der Parfümflakonsexposition (Fot. T. Tokarczyk)

cheologicznych badań wykopaliskowych prowadzonych na ulicy 3 Maja w Rzeszowie. Tu studenci Muzeologii pod opieką prof. Małgorzaty Rybickiej przygotowali całość ekspozycji, łącznie z oświetleniem i planszami informacyjnymi oraz pełnili funkcję przewodników. Drugim aspektem przedsięwzięcia było przygotowanie wystawy prac Mirosława Kuźmy, artysty-plastyka współpracującego z pracownikami Instytutu Archeologii w ramach różnych projektów, zwłaszcza wydawniczych, mających na celu popularyzację i promocję archeologii.

4. Akcja inwentaryzacji i cyfryzacji zbiorów z kolekcji prywatnej Aleksandra Bielendy, nauczyciela historii i miłośnika zabytków, któremu przyświeca idea utworzenia prywatnego regionalnego muzeum w Sołonce. Działania studentów prowadzone są pod kierunkiem dr. Dominika Porczyńskiego, przede wszystkim w ramach praktycznych ćwiczeń z przedmiotów dotyczących dokumentacji, inwentaryzacji i cyfryzacji zbiorów. Głównym założeniem i celem przedsięwzięcia jest pomoc w staraniach o utworzenie wspomnianego muzeum.
5. Studencko-doktorancka konferencja naukowa „Czytanie przeszłości” zorganizowana w Instytucie Archeologii przez studentów i doktorantów Archeologii i Muzeologii w dniach 21–22 kwietnia 2016 roku. W programie znalazło się kilkadziesiąt referatów podzielonych na kilka sekcji tematycznych. Konferencja miała charakter interdyscyplinarny, a jej

uczestnicy za główny cel postawili próbę odpowiedzi na pytania o sposób funkcjonowania przeszłości w naszej teraźniejszości oraz jak ją chronić i o nią dbać, aby przetrwała dla przyszłych pokoleń. Partnerem konferencji było Muzeum Etnograficzne w Rzeszowie, w siedzibie którego odbywała się część obrad. Na zakończenie konferencji wręczone zostały nagrody dla autorów najlepszych referatów.

6. Czasopismo „Młoda Muzeologia” utworzone przez studentów Koła Naukowego Muzeologów, wydawane w formie rocznika pod redakcją dr. Leszka Gardęły. W pierwszym numerze znalazło się 5 artykułów oraz 3 sprawozdania, w kolejnym tomie ukazać mają się wybrane teksty będące pokłosiem studencko-doktoranckiej konferencji naukowej „Czytanie przeszłości”.
7. Gościnny wykład mgr Edyty Dawidziak, Miejskiego Konserwatora Zabytków w Rzeszowie, pt. „Historia prac rewaloryzacyjnych prowadzonych w obrębie rzeszowskiego Rynku począwszy od lat 60-tych ubiegłego wieku”.
8. Wykład otwarty prof. dr. hab. Sylwestra Czopka „Stare Muzea – nowa muzeologia” wygłoszony 20 kwietnia 2016 roku w Uniwersytecie Rzeszowskim na zakończenie cyklu spotkań naukowych pn. „Nieznana Archeologia”.

Nie mniej istotne, jeśli nie najistotniejsze, są badania naukowe prowadzone przez pracowników Instytutu, a zwłaszcza Zakładu Muzeologii, niedawno utworzonego w jego strukturach. Wiele z nich uwieńczonych zostało wartościowymi pu-

Ryc. 5. Fragmenty wystawy zorganizowanej z okazji Nocy Muzeów w rzeszowskiej Podziemnej Trasie Turystycznej. W gablocie widoczne zabytki z badań archeologicznych prowadzonych na ulicy 3 Maja w Rzeszowie (fot. T. Tokarczyk)

Abb. 5. Blick in die anlässlich der langen Museumsnacht in der Rzeszower unterirdischen Besichtigungsrouten veranstaltete Ausstellung. In der Vitrine sind Funde sichtbar, die während der archäologischen Erforschung der Straße 3-Maja in Rzeszów gewonnen wurden (Fot. T. Tokarczyk)

Ryc. 6. Fragmenty wystawy zorganizowanej z okazji Nocy Muzeów w rzeszowskiej Podziemnej Trasie Turystycznej. Ekspozycja części prac Mirosława Kuźmy (fot. T. Tokarczyk)

Abb. 6. Blick in die anlässlich der langen Nacht der Museen in der Rzeszower unterirdischen Besichtigungsrouten veranstalteten Ausstellung. Exposition eines Teils der Arbeiten von Mirosław Kuźma (Fot. T. Tokarczyk)

Ryc. 7. Seminarium naukowe prezentujące wyniki projektu „Muzea podkarpackie 2004–2014. Globalizacja i europeizacja a przeobrażenia lokalnych instytucji kultury”. Wyniki raportu prezentuje dr Dominik Porczyński, w pierwszym rzędzie siedzą: dr Hubert Mącik – pracownik Zakładu Muzeologii w Instytucie Archeologii UR, JM Rektor UR – prof. dr hab. Sylwester Czopek, dr hab. Piotr Majewski, prof. UKSW – dyrektor Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, mgr Wit Karol Wojtowicz – dyrektor Muzeum Zamku w Łańcut (fot. T. Tokarczyk)

Abb. 7. Forschungsseminar zur Präsentation der Forschungsergebnisse des Projekts „Museen aus dem Karpatenvorland 2004–2014. Globalisierung und Europäisierung im Kontext der Veränderungen lokaler Kultureinrichtungen”. Den Forschungsbericht präsentiert Dr. Dominik Porczyński, in der ersten Reihe sitzen: Dr. Hubert Mącik – Mitarbeiter der Museologie-Abteilung am Institut für Archäologie der Universität in Rzeszów, Magnifizenz Rektor der Universität in Rzeszów – Prof. Dr. habil. Sylwester Czopek, Dr. habil. Piotr Majewski, Prof. der Kardinal-Stefan-Wyszyński-Universität – Leiter von Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów (dt.: Nationales Institut für Museumswesen und den Schutz von Sammlungen), Mag. Wit Karol Wojtowicz – Leiter des Schlossmuseums in Łańcut (Fot. T. Tokarczyk)

blikacjami, życzliwie przyjętymi nie tylko wśród muzealników. Najważniejsze z nich to:

1. Projekt pn. „Muzea podkarpackie 2004–2014. Globalizacja i europeizacja a przeobrażenia lokalnych instytucji kultury”, finansowany ze środków Narodowego Instytutu Dziedzictwa, zakończony obszernym raportem (por. D. Porczyński, T. Kosiek (red.) 2016) wydanym w wersji drukowanej i elektronicznej o tym samym tytule, pod redakcją dr. Dominika Porczyńskiego (socjologa, byłego muzealnika, a obecnie pracownika Zakładu Muzeologii,) oraz dr. Tomasza Kośka (etnologa prowadzącego zajęcia ze studentami Muzeologii, pracownika Instytutu Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego). Z okazji zakończenia projektu zorganizowano seminarium naukowe (ryc. 7–8), na które zaproszono przedstawicieli środowiska muzealników oraz wiele innych osób, na co dzień angażujących się w działalność kulturalną w regionie. Gościem specjalnym seminarium był dr hab. Piotr Majewski, prof. UKSW,

dyrektor Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, który wygłosił na zakończenie słowo podsumowujące problematykę raportu.

2. Projekt pn. „Rola muzeów w konstruowaniu tożsamości lokalnych w Polsce i na Słowacji”, realizowany przez dr. Dominika Porczyńskiego w ramach dotacji celowej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla młodych naukowców (w trakcie realizacji). Na bazie projektu powstała już jedna publikacja naukowa (por. D. Porczyński 2017), a w przygotowaniu są kolejne artykuły.
3. Monografia autorstwa dr Grażyny Stojak (por. G. Stojak 2017), niegdyś podkarpackiego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a obecnie pracownika Zakładu Muzeologii, dotycząca rewitalizacji podziemi bazyliki archikatedralnej w Przemyślu, będąca wieloaspektowym studium konserwatorsko-architektonicznym i jednocześnie uwieńczeniem zakrojonych na bardzo szeroką skalę prac renowacyjnych, prowadzonych w ostatnich latach.

Ryc. 8. Uczestnicy seminarium naukowego „Muzea podkarpackie 2004–2014. Globalizacja i europeizacja a przeobrażenia lokalnych instytucji kultury” (fot. T. Tokarczyk)

Abb. 8. Teilnehmer des Forschungsseminars „Museen im Karpatenvorland 2004–2014 Globalisierung und Europäisierung im Kontext der Veränderungen lokaler Kultureinrichtungen” (Fot. T. Tokarczyk)

4. Szereg publikacji dr. Huberta Mącika, historyka sztuki i prawnika, Miejskiego Konserwatora Zabytków w Lublinie i pracownika Zakładu Muzeologii Instytutu Archeologii UR, dotyczących różnych aspektów ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego oraz będących studiami nad szeroko pojętą problematyką z zakresu architektury, urbanistyki czy turystycznych walorów zabytkowych miejsc na terenie Polski. Dr Hubert Mącik jest również autorem ponad 60 haseł do Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce (por. H. Mącik 2016).
5. Publikacja poświęcona aktualnym problemom polskiego muzealnictwa archeologicznego, będąca efektem sympozjum, które odbyło się 19 listopada 2013 roku w Muzeum Archeologicznym w Krakowie przy współudziale Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych Polskiej Akademii Nauk. Jednym z inicjatorów konferencji i redaktorów monografii (por. S. Czopek, J. Górski (red.) 2016) był profesor Sylwester Czopek – inicjator, pomysłodawca i współtwórca projektu studiów muzeologicznych w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego, doświadczony muzealnik i długoletni dyrektor Muzeum Okręgowego w Rzeszowie.

Nie sposób nie wspomnieć również o znaczących osiągnięciach z zakresu dydaktyki, którymi mogą pochwalić się absolwenci Muzeologii oraz ich promotorzy. Wśród dotychczas obronionych prac magisterskich z zakresu Muzeologii (tabela 1), w sposób szczególny doceniona została rozprawa mgr. Pawła Kocańdy, napisana pod kierunkiem dr. hab.

Tadeusza Zycha, prof. UR. Nasz absolwent otrzymał nagrodę w X Ogólnopolskim Konkursie „Teraz Polska. Promocja i Rozwój” na najlepszą pracę magisterską o tematyce promocji, konkurencyjności i innowacyjności Polski organizowanym przez Fundację Polskiego Godła Promocyjnego Teraz Polska. Rozprawa magisterska Pawła Kocańdy pt. „Rezerwy archeologiczno-architektoniczne jako muzea prezentujące relikty architektury *in situ* na wybranych przykładach z terenu Podkarpacia” znalazła się w grupie 11 nagrodzonych prac. Gala wręczenia nagród miała miejsce 8 grudnia 2016 roku w Sali Senatu Uniwersytetu Warszawskiego.

Ten krótki przegląd ostatnich wydarzeń z życia rzeszowskiej Muzeologii pozwala optymistycznie patrzeć w przyszłość i – wypada wyrazić taką nadzieję – jest dobrą prognozą dla rozwoju tego, jak by nie patrzeć, bardzo młodego (liczącego zaledwie 3 lata) kierunku. Najważniejsze postulaty, które muszą być spełnione, aby Muzeologia mogła nie tylko funkcjonować, ale również się rozwijać, to przede wszystkim:

1. Kontynuacja badań naukowych z zakresu szeroko pojętych problemów muzealnictwa, realizacja projektów badawczych, przy współudziale studentów i środowiska muzealników.
2. Dalsza współpraca z muzeami i instytucjami kultury, tak w zakresie projektowania programów studiów, jak również, a może przede wszystkim, w zakresie realizacji praktyk muzealnych oraz wspólnych przedsięwzięć promujących działania edukacyjne na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.

Wykaz prac magisterskich obronionych w Instytucie Archeologii UR na kierunku Muzeologia

Verzeichnis der Masterarbeiten, die am Institut für Archäologie im Fach Museumswissenschaft verfasst wurden

Prace obronione w roku 2016	
Promotor	Autor i tytuł pracy
Dr hab. Tadeusz Zych, prof. UR	Paweł Kocańda, <i>Rezerваты archeologiczno-architektoniczne jako muzea prezentujące relikty architektury in situ, na wybranych przykładach z terenów Podkarpacia</i>
	Kamila Gągoł, <i>Ekspozowanie śmierci w muzeach archeologicznych na wybranych przykładach</i>
	Katarzyna Kicińska, <i>Sacrum i profanum w przestrzeni muzealnej</i>
Dr Hubert Mącik	Katarzyna Haracz, <i>Muzeum jako pole realizacji polityki historycznej na przykładach białych plam polskiej historii w ekspozycjach muzealnych po 1989 roku</i>
	Paulina Cwynar, <i>Skarb miasta nad Nilem. Historia mebli kolbuszowskich</i>
	Paulina Murias, <i>Edukacja muzealna i jej znaczenie we współczesnych muzeach</i>
	Konrad Grabek, <i>Siedemnastowieczna broń polska w malarstwie historycznym Józefa Brandta</i>
Prace obronione w roku 2017	
Dr hab. Andrzej Rozwałka, prof. UR	Sylwia Koziół, <i>Opracowanie prywatnej kolekcji numizmatów i innych przedmiotów mieszkańca Ropczyc, gmina Ropczyce, powiat ropczycko-sędziszowski</i>
	Karolina Fudyma, <i>Działalność kulturalno-edukacyjna Muzeum w Tarnowie w latach 1945–1976</i>
Dr Hubert Mącik	Anna Stańko, <i>Walory edukacyjne jarosławskich podziemi</i>
	Tamara Zielińska, <i>Muzeum Polaków Ratujących Żydów podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej</i>

- Utrzymanie wysokiego poziomu kształcenia oraz zwrócenie szczególnej uwagi na jakość promowanych prac licencjackich i magisterskich.
- Wspieranie inicjatyw studenckich oraz działalności Koła Naukowego Studentów Muzeologii, które skupiałyby prawdziwych pasjonatów muzealnictwa, dążących do zgłębiania wiedzy i rozwijania umiejętności niezbędnych w pracy zawodowej.
- Zaangażowanie w dydaktykę nauczycieli akademickich, którzy powinni wskazywać na najnowsze tendencje w rozwoju polskiego, europejskiego i światowego muzealnictwa, nie zatraając przy tym szczególnej, historycznej roli muzeów oraz znaczenia etosu muzealnika, a poprzez takie działania – kształtować przyszłe pokolenia wykwalifikowanych pracowników muzeów, świadomych misji, którą mają do spełnienia.

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

- Czopek S.
1999 *Wstęp do muzealnictwa i konserwatorstwa archeologicznego*, Rzeszów.
- Czopek S. (red.)
2011 *Autostradą w przeszłość*, Rzeszów.
- 2016 *Między nauką a popularyzacją. Muzea i parki archeologiczne*, Kraków.
- Czopek S., Rybicka M.
2010 Współczesne problemy muzealnictwa. Materiały szkoleniowe opracowane na potrzeby kursu realizowanego w ramach projektu „Budowa potencjału dydaktycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego na poziomie europejskim” finansowanego z unijnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Rzeszów.
- Mącik H.
2016 *Katalog zabytków sztuki w Polsce. Małopolska*, seria Dehio/Dehio-Handbuch der Kunstdenkmäler in Polen. Kleinpolen, Bałus W., D. Popp D. (red.), Warszawa.
- Porczyński D.
2017 Rola muzeów w budowie konkurencyjności województwa podkarpackiego, „UR Journal of Humanities and Social Sciences”, 4, 3/2017.
- Porczyński D., Kosiek T. (red.)
2016 *Muzea podkarpackie 2004–2014. Globalizacja i europeizacja a przeobrażenia lokalnych instytucji kultury*, Rzeszów.
- Stojak G.
2017 *Podziemia bazyliki archikatedralnej w Przemyślu i ich rewitalizacja w latach 2009–2015*, Rzeszów.

Studium der Museumswissenschaft an der Universität Rzeszów – ein Versuch, den Anforderungen moderner Museen im 21. Jh. gerecht zu werden

Zusammenfassung

2014 wurde am Institut für Archäologie der Universität Rzeszów eine neue Studienrichtung mit dem praktischen Ausbildungsprofil – Museumswissenschaft – eröffnet. Von Anfang an wurde sowohl der Bachelor- als auch Masterstudiengang angeboten. Der Bachelor-Studiengang umfasst allgemeines Wissen aus dem musealen Bereich und der Master-Studiengang fokussiert bestimmte Fachbereiche der Museumswissenschaft. Dank einem entsprechend konstruierten Curriculum, das ein obligatorisches pädagogisches, wie auch museales Praktikum voraussetzt, können die Absolventen dieser Fachrichtung den Beruf eines Museumspädagogen erwerben. Im Falle der modernen Museumswissenschaft, in der die Bildung, Erziehung und alle damit verbundenen Inhalte einen wichtigen Aspekt darstellen, ist dieser Ausbildungsschwerpunkt von großer Bedeutung. In den letzten drei Jahren wurden viele wissenschaftliche, wie auch organisatorische und publizistische Initiativen ergriffen. Damit sind sowohl wissenschaftliche Seminare und Publikationen gemeint (wissenschaftliche Aufsätze, wie auch umfangreiche Berichte bzw. Monografien), als auch praktische Maßnahmen im Bereich der Organisation von Ausstellungen, Dokumentation, Bestandsaufnahme und Digitalisierung der Sammlungen, die jeweils unter Mitwirkung der Studenten durchgeführt wur-

den. Ein wichtiges Ereignis war bestimmt der Preis für den Absolventen des Master-Studiengangs Paweł Kocańda im X. allgemeinpolnischen Wettbewerb für die beste Masterarbeit zum Thema Förderung, Konkurrenzfähigkeit und Innovation Polens „Teraz Polska. Promocja i Rozwój“ (dt.: „Jetzt Polen. Promotion und Entwicklung“), der von der Stiftung „Fundacja Polskiego Godła Promocyjnego Teraz Polska“ (dt. „Stiftung des Polnischen Förderemblems Jetzt Polen“) ausgeschrieben wurde. Die Arbeit wurde unter der Leitung von Dr. habil. Tadeusz Zych verfasst und 2016 verteidigt.

Auch die studentische Arbeitsgemeinschaft der Museologen ergreift interessante Initiativen. Zu den wichtigsten gehört die Organisation einer interdisziplinären Studenten- und Doktoranden-Tagung „Lesen der Vergangenheit“ wie auch die Gründung der Zeitschrift „Młoda Muzeologia“ (dt.: „Junge Museologie“). Die zweite Ausgabe dieser Jahreszeitschrift ist bereits in Vorbereitung.

Alle Aktivitäten sowohl der akademischen Lehrer als auch der Studenten lassen in die Zukunft dieser jungen, denn erst seit drei Jahren bestehenden Studienrichtung optimistisch blicken. Die bisherige wissenschaftliche und organisatorische Tätigkeit eröffnet auch gute Perspektiven für die Entwicklung der Museumswissenschaft in Rzeszów.